

'De schilderraadsels van Adriaen van de Velde'

Sommige voorwerpen in onze collectie geven hun geheimen niet gemakkelijk prijs. Om antwoorden te vinden op onze vragen is soms jaren van onderzoek nodig vanuit meerdere hoeken, perspectieven en disciplines. Een schoolvoorbeeld is het onderzoek naar de passieserie van Adriaen van de Velde (1636-1672), waarover we in 't Haantje al vaker verslag hebben gedaan. In het voorjaar van 2020 zijn twee van de vijf schilderijen overgebracht naar het atelier van restaurator Kathrin Kirsch. Afgelopen maand zijn 'De geseling' en 'De bewening van Christus' weer teruggekeerd in onze zolderkerk. Stralend hangen ze tussen de andere werken. Wat zijn de resultaten van de restauratie? Welke raadsels zijn opgelost? Misschien zijn er wel nieuwe geheimen tevoorschijn gekomen. In dit digitale Haantje zetten we de stand van zaken op een rijtje en geven we onze Vrienden een preview. Op de website en tijdens een speciale ontvangst **in het najaar gaan** we dieper in op deze bijzondere serie schilderijen. Onze donateurs en de Vrienden van het museum ontvangen dan een uitnodiging voor dit ontvangst.

Hermine Pool
Conservator Museum Ons' Lieve Heer op Solder

Van kerk naar kerk

De bekende landschapsschilder, etser en tekenaar Adriaen van de Velde schildert in 1664 vijf scènes uit het lijden van Christus. Hij doet dat in opdracht van Sybilla Fonteijn (?-1678). Zij is een van de 'geestelijke maagden' rondom de Augustijner priester Petrus Parmentier (1599-1681), de eerste priester in huiskerk *Het Hart*. De

kerk, op de zolder van het grachtenhuis van de welgestelde koopman Jan Hartman, is dan nog niet zo lang in gebruik en waarschijnlijk provisorisch ingericht. Als Hartman in 1670 zijn huis gedwongen moet verkopen, neemt Parmentier de schilderijen mee naar huiskerk *De Ster*, gevestigd in het huis van Jacob van Loon, aan de Oudezijds Achterburgwal 81. Omdat de schilderijen door Sybilla Fontein aan Petrus Parmentier zijn geschonken, blijven ze de volgende eeuwen in bezit van de Augustijnen en verhuizen steeds mee. Vanaf 1976 hangen ze in de St. Augustinuskerk aan de Nieuwendammerdijk in Amsterdam-Noord. In 2014 wordt deze katholieke kerk aan de eredienst onttrokken en keren de schilderijen terug naar hun 'oude huis', de plaats waarvoor ze ooit waren gemaakt: huiskerk *Het Hart*, nu museum Ons' Lieve Heer op Solder.

De passieserie in huiskerk De Ster P.A. Beretta ca.1835

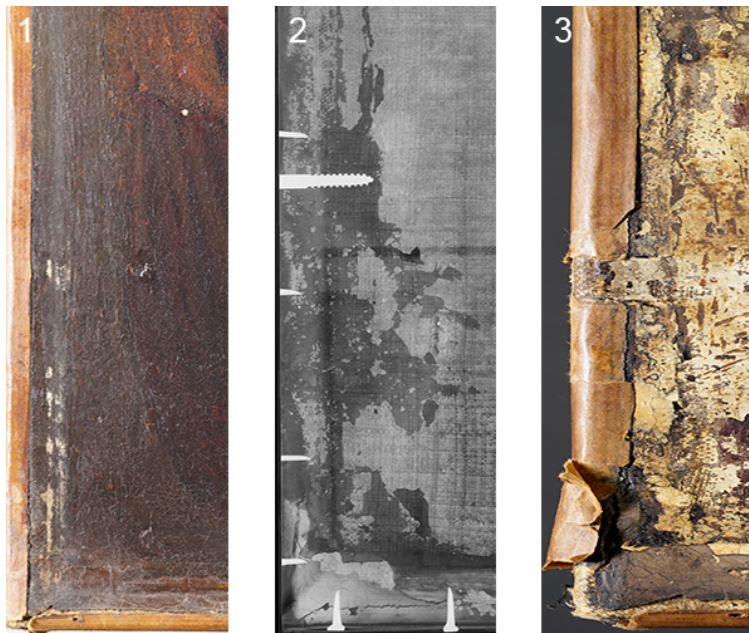
[Kom ze bewonderen](#)

Een 'katholieke haastklus'

De schilderijen verkeren in een slechte conditie. Dat is niet verwonderlijk na bijna driehonderd jaar van gebruik in opeenvolgende kerkgebouwen, verhuizingen, kou en hitte, de walm van wierook en kaarsen, beschadigingen, schoonmaakacties en restauraties. Toch is dat niet de enige reden om tot een grondige en wetenschappelijk verantwoorde restauratie over te gaan. In het verleden is de passieserie meerdere malen negatief beoordeeld. Volgens critici voegen de schilderijen niets toe aan het oeuvre van de schilder en zijn zij zelfs een stijlbreuk met zijn andere werk. Ook is het verbazingwekkend dat de figuren met zo weinig kwaliteit en stilistische consistentie zijn uitgewerkt. De kracht van de schilder lijkt niet te liggen in dit monumentale Bijbelse genre, waarin alle aandacht uitgaat naar de

prominent aanwezige figuren. De serie is weggezet als een zeventiende-eeuwse 'katholieke haastklus'. Onderzoek van oud-conservator Robert Schillemans heeft echter aangetoond dat daar geen sprake van kan zijn. Maar wat is er dan wel aan de hand?

Lees verder

Drie details uit het restauratieproces. 1. Voor de behandeling. 2. Röntgenopname (donkere vlekken geven aan dat hier de verflaag inclusief de grondering verloren is). 3. Toestand na 'strippen' (vernislagen, retouches en te grote oude vullingen zijn verwijderd; wat rest zijn vullingen (wit materiaal) die zich beperken tot de plekken waar de verflaag verloren is).

De traan van Jozef van Arimathea

Een schilderij restaureren vraagt om een grondige voorbereiding. Allereerst worden er foto's gemaakt om zoveel mogelijk over de conditie van het schilderij te weten te komen. Dat zijn niet alleen foto's met strijklicht, maar ook gepolariseerde en infraroodfoto's. Als laatste bron van kennis worden er röntgenfoto's gemaakt. Die maken het mogelijk om als een archeoloog door de verflagen heen te kijken. Behalve het herstellen van oude reparaties van scheuren en beschadigingen moeten de schilderijen als het ware gestript worden. Oude vernislagen, retouches en overschilderingen worden daarom heel voorzichtig verwijderd.

Het doel is om zoveel mogelijk van het originele schilderij weer tevoorschijn te halen en tot zijn recht te laten komen. Het is een sensatie om in het atelier van de restaurator oog in oog te staan met het schilderij waaraan Van de Velde werkte. Om als het ware terug te zijn in zijn atelier, zien wat hij zag. Voor welke uitdagingen stond hij en welke oplossingen koos hij? De mooiste 'vondst' is misschien wel de subtiel geschilderde traan in het oog van Jozef van Arimathea.

Een korte video over het restauratieproces.

Dankbetuiging

De passieserie van Adriaen van de Velde is van grote waarde voor Museum Ons' Lieve Heer op Solder. De schilderijen behoren tot de oudste inventaris van onze unieke zolderkerk en zijn direct verbonden met twee gebruikers van de kerk: Sybilla Fontein en Petrus Parmentier. Onderzoek naar de cultuurhistorische context waarin de serie is gemaakt, werpt licht op het leven van katholieke Amsterdammers in een tijd dat katholieke huiskerken werden gedoogd door het protestantse stadsbestuur.

Museum Ons' Lieve Heer op Solder is de Vereniging Rembrandt zeer erkentelijk voor haar bijdrage aan de restauratie van deze twee schilderijen uit de passieserie. Onze dank gaat ook uit naar de bijdragen van de Gemeente Amsterdam, Stichting Bonhomme Tielens en de Vrienden van Museum Ons' Lieve Heer op Solder. De restauratie is begeleid door dr. Gregor Weber (Rijksmuseum), dr. Anna Krekeler (Rijksmuseum), drs. Tom van der Molen (Amsterdam Museum) en drs. Robert Schillemans (oud-conservator Museum Ons' Lieve Heer op Solder). Elsemieke van Rietschoten MA leverde een bijdrage aan het onderzoek vanuit de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Ook vriend worden?

Ben je nog geen vriend van Museum Ons' Lieve Heer op Solder, maar wil je wel iedere maand profiteren van leuke extra's en hiermee ook het museum steunen? Word dan ook Vriend en klik op onderstaande knop.

Word Vriend

Copyright © 2021 Museum Ons' Lieve Heer op Solder, All rights reserved.
Deze mail is voor de relaties, vrienden en collega's van Museum Ons' Lieve Heer op Solder.

Our mailing address is:

Museum Ons' Lieve Heer op Solder
Oudezijds Voorburgwal 38
Amsterdam, 1012 GD
Netherlands

[Add us to your address book](#)

Want to change how you receive these emails?
You can [update your preferences](#) or [unsubscribe from this list](#).

